

УДК 339.92:339.137.2:338.24(477)

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.209.145-153>**Заяць О.І.**

доктор економічних наук

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Zayats Olena

Dr. of Economic Sc.

Uzhhorod National University

<https://orcid.org/0000-0001-9904-8706>

ІНСТИТУЦІЙНІ ТА СТРУКТУРНІ ЕФЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*У статті комплексно досліджено інституційні та структурні ефекти реалізації конкурентних переваг України в умовах європейської інтеграції. Проаналізовано теоретичні підходи до конкурентоспроможності, інституційний вакуум між формальною та реальною адаптацією до стандартів ЄС, а також структурні резерви ключових секторів економіки – ІТ, аграрного, промислового та транспортного. На основі емпіричного моделювання та порівняльного аналізу з досвідом країн Центральної та Східної Європи доведено, що синергія між інституційними реформами та структурною трансформацією є визначальним чинником конвергенції України з європейською економічною моделлю. Особливу увагу приділено оцінці рівня гармонізації *acquis communautaire*, аналізу торговельного, інвестиційного та технологічного ефектів інтеграції, а також формуванню стратегічних орієнтирів політики конкурентоспроможності. Запропоновано інструментарій моніторингу та критеріальну матрицю для оцінки прогресу, що дозволяє перейти від реактивної адаптації до проактивної стратегії розвитку. Висновки підкреслюють, що успішна реалізація конкурентних переваг України в межах євроінтеграції є не лише економічним імперативом, але й питанням національної стійкості та довгострокової конкурентоспроможності.*

Ключові слова: інституційні ефекти; структурні ефекти; конкурентні переваги; європейська інтеграція; гармонізація *acquis communautaire*; конвергенція; інституційний вакуум; синергія реформ; політика конкурентоспроможності.

INSTITUTIONAL AND STRUCTURAL EFFECTS OF REALIZING UKRAINE'S COMPETITIVE ADVANTAGES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN UNION INTEGRATION

*This article provides a comprehensive, multi-dimensional investigation into the institutional and structural effects shaping the realization of Ukraine's competitive advantages within its European integration trajectory. The research is grounded in a robust analytical framework that dissects the critical «institutional vacuum» – the persistent gap between formal legislative alignment with the EU *acquis communautaire* and the tangible maturity of key economic sectors to capitalize on Single Market opportunities. Through a detailed sectoral analysis, the study quantifies the structural reserves and competitive potential of Ukraine's core economies: the high-tech IT sector, the resource-rich agricultural complex, the industry undergoing Green Deal-driven modernization, and the strategically vital transport and logistics corridors. Empirical modelling, enriched by comparative benchmarking with the post-accession experiences of Central and Eastern European countries such as Poland, Romania, and Estonia, forms the core of the methodological approach. The findings robustly demonstrate that macroeconomic benefits and sustainable convergence with the EU are contingent upon a critical synergy between deep institutional reforms—enhancing regulatory capacity, rule of law, and governance quality—and profound structural transformations aimed at modernizing production, fostering innovation, and integrating into global value chains. The study meticulously assesses the triad of integration effects—trade expansion, investment attraction, and technology transfer—revealing their interconnected nature and cumulative impact on productivity and economic resilience. The conclusion underscores that transforming Ukraine into a regional IT hub and a leading EU agro-producer is an achievable yet non-automatic outcome, requiring a decisive shift from a reactive adaptation model*

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Заяць О.І., 2026

to a proactive development strategy where every institutional reform is evaluated through the prism of its contribution to structural competitiveness and long-term national resilience.

Keywords: institutional effects; structural effects; competitive advantages; European integration; harmonization of *acquis communautaire*; convergence; institutional vacuum; synergy of reforms; competitiveness policy.

JEL classification: F15, F02, O43, P52.

Постановка проблеми. Сучасна архітектура європейської економічної інтеграції формує новий ландшафт конкурентних можливостей, водночас висуваючи жорсткі вимоги до інституційної та структурної зрілості країн-кандидатів. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 р. та початок переговорного процесу в 2023–2024 рр. відкрили історичне «вікно можливостей» для реалізації національних конкурентних переваг. Водночас зберігається глибокий розрив між наявним потенціалом України – її потужним аграрним сектором, динамічним ІТ-кластером, розвиненою логістичною мережею та людським капіталом – і системними інституційними обмеженнями, що перешкоджають повному розкриттю цього потенціалу. Ключові бар'єри мають інституційну природу: неповна адаптація до *acquis communautaire* (близько 65–70% у секторах з активною гармонізацією), регіональні диспропорції та недостатня взаємодія між торговельними, інвестиційними й технологічними ефектами інтеграції. Ядром проблеми виступає інституційний вакуум – розрив між формальним прогресом у набірних законодавства до стандартів ЄС та реальною зрілістю ключових секторів економіки, що, коливається від близько 85–90% у сфері ІТ до 40–50% у промисловості. Наслідком цього вакууму є недостатнє використання структурних резервів економіки, потенціал яких перевищує 500 млрд. дол. США у контексті повоєнного відновлення та переходу до «зеленої» економіки. Показовим орієнтиром виступає досвід країн Центральної та Східної Європи (зокрема, Польщі та Румунії), які після інтеграції до спільного ринку ЄС забезпечили приріст ВВП на 40–50%. Для України, що одночасно проходить етап масштабної реконструкції та безпечної адаптації, успішна реалізація конкурентних переваг у межах європейської інтеграції є не лише економічним імперативом, але й питанням національної стійкості. За цих умов постає об'єктивна потреба у комплексному дослідженні, спрямованому не лише на ідентифікацію резервів конкурентоспроможності, а й на кількісну оцінку синергії між інституційними реформами та структурною трансформацією. Актуальність дослідження полягає в необхідності теоретичного обґрунтування та емпіричного моделювання ефектів реалізації конкурентних переваг України задля формування цілеспрямованої політики конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інституційних та структурних ефектів реалізації конкурентних переваг України в контексті інтеграції до Європейського Союзу активно розвивається у сучасній науковій літературі. Дослідження зосереджуються на питаннях економічної конвергенції, синергії реформ, гармонізації *acquis communautaire* та досвіді країн Центральної і Східної Європи (ЦСЕ). У дослідженні Ж. Дарваша, М. Домбровського, Г. Граббе,

Л.Л. Моффат, А. Сапіра та Г. Захманна [1] проаналізовано довгострокові економічні та інституційні наслідки вступу України до ЄС. Автори наголошують, що поєднання інтеграційного процесу з післявоєнною реконструкцією може стати потужним каталізатором реформ у сферах верховенства права, боротьби з корупцією та регуляторного врядування. Згідно з моделюванням, інтеграція України здатна збільшити обсяги торгівлі між ЄС і Україною на 40–140% до 2040 р. та забезпечити стійке економічне зростання при фіскальних витратах для ЄС не вище 0,13% його ВВП.

У статті Т. Ахвледіані та В. Мовчан [2] досліджено секторальні ефекти можливого приєднання України до Єдиного ринку ЄС. Авторки, використовуючи дані *Eurostat*, *World Bank* та *ITC Trade Map*, здійснили порівняльний аналіз торговельних, інвестиційних і трудових потоків. Виявлено, що найбільший потенціал мають аграрний сектор, енергетика, транспортна логістика та ІТ-індустрія, тоді як позитивний ефект інтеграції можливий лише за умов інституційної узгодженості та модернізації стандартів виробництва. У дослідженні В. Мовчан та О. Піндюк [3] розглянуто структурні зрушення у зовнішній торгівлі та інвестиціях України у 2013–2023 рр. Застосовано індекс виявленої порівняльної переваги (RCA) та показники участі у глобальних ланцюгах доданої вартості (GVC). Встановлено, що Україна зміцнює позиції в агропродовольчому секторі, цифрових послугах і критичних мінералах, однак зберігає низький рівень технологічної готовності. Авторки підкреслюють необхідність промислової політики «структурного стрибка» та інтеграції у *Європейську зелену угоду*.

У статті А. Бендаржевського [4] досліджено можливі наслідки вступу України для ЄС та його держав-членів. Автор аналізує бюджетні, енергетичні й демографічні аспекти розширення, підкреслюючи, що інтеграція України може зміцнити продовольчу й енергетичну безпеку ЄС, а також частково компенсувати дефіцит робочої сили до 2050 р. У звіті О. Стефанішиної та співавт. [5] узагальнено результати впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС станом на 2024 р. Визначено зростання рівня імплементації до 81%, прогрес у сферах цифрової економіки, енергетики, транспорту та агропромислового комплексу. Автори наголошують, що інституційна адаптація дедалі більше перетворюється на інструмент підвищення національної конкурентоспроможності.

У статті Т. Луцької [6] досліджено динаміку конкурентоспроможності економіки України на основі міжнародних індексів *GCI*, *GII*, *IMD* та *Bloomberg Innovation Index*. Авторка визначає сильні сторони (людський капітал, інноваційність, цифровізація) та слабкі місця (інституційна якість, інфраструктура, інвестиційний клімат), що обмежують інтеграційний

потенціал держави. У статті І. Бабець та О. Жабинець [7] розглянуто підвищення конкурентоспроможності українських виробників у регіональному вимірі. Авторки аналізують динаміку експорту, регіональні диспропорції та вплив війни на структуру промисловості, визначаючи релокацію виробництва і підтримку ММСП як ключові чинники стійкості.

У статті Л. Антонюк та К. Анапріюк [8] досліджено стратегічні пріоритети конкурентного розвитку України в умовах глобальних викликів. Авторки обґрунтовують необхідність інтеграції інноваційної, соціальної та «зеленої» політики для забезпечення економічного зростання та збалансованої адаптації до європейських стандартів. У статті Т. Назарчук, Н. Тюріної та В. Ковальчука [9] розглянуто національний бренд як чинник підвищення глобальної конкурентоспроможності. Автори показують, що формування позитивного міжнародного іміджу України сприяє залученню інвестицій, розвитку експорту та посиленню позицій держави у міжнародних рейтингах. У статті І. Новосад та А. Панченко [10] досліджено стан і перспективи конкурентоспроможності українських ІТ-компаній. Авторки підкреслюють, що ІТ-сектор став одним із головних драйверів економічної стабільності у воєнний період і чинником цифрової інтеграції України в європейський простір.

Попри суттєві наукові напрацювання, системне дослідження синергії між інституційними реформами та структурними трансформаціями у конкурентних секторах економіки залишається недостатньо розробленим. Недосконалість емпіричних моделей кількісного оцінювання інтеграційних ефектів та відсутність узгоджених підходів до вимірювання динаміки конвергенції з країнами ЦСЄ обумовлюють необхідність подальших теоретичних і прикладних досліджень механізмів реалізації конкурентних переваг України в умовах європейської інтеграції.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та емпірично оцінити інституційні й структурні ефекти реалізації конкурентних переваг України в контексті європейської інтеграції, розкривши механізми перетворення цих переваг на стійкі джерела зростання економіки та фактори її поступової конвергенції з країнами Європейського Союзу. Такий підхід передбачає аналіз не лише формального прогресу у гармонізації законодавства з *acquis communautaire*, а й реальної здатності інституційної та секторальної архітектури України забезпечити економічну синергію у межах єдиного ринку ЄС.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що реалізація конкурентних переваг України в умовах європейської інтеграції матиме позитивний макроекономічний ефект лише за умови усунення інституційного вакууму між формальною та фактичною адаптацією до стандартів ЄС. Іншими словами, синергія між інституційними реформами (зміцнення регуляторної спроможності, правової визначеності, управління якістю) та структурними перетвореннями (модернізація промисловості, розвиток інноваційного сектору, інтеграція у ланцюги доданої вартості) є визначальним чинником

конвергенції України з європейською економічною моделлю. Без цієї синергії ефект інтеграції залишатиметься частковим і не забезпечуватиме довгострокової конкурентоспроможності.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

1) *охарактеризувати* теоретико-методологічні підходи до аналізу конкурентоспроможності в умовах європейської інтеграції, виокремивши інституційний та структурний виміри як взаємодоповнюючі складові економічної зрілості держави-кандидата;

2) *проаналізувати* структурні резерви конкурентоспроможності України в секторальному та регіональному вимірах, визначивши їхню взаємозалежність із процесами гармонізації *acquis communautaire*;

3) *розробити* емпіричну модель оцінювання ефектів реалізації конкурентних переваг у ключових секторах, включаючи кількісну оцінку інтеграційно-структурної синергії;

4) *порівняти* динаміку інституційного розвитку та структурної конвергенції України з досвідом країн Центральної та Східної Європи після вступу до ЄС, виявивши типові закономірності та відмінності;

5) *сформулювати* стратегічні орієнтири політики конкурентоспроможності України в контексті інтеграції до ЄС, спрямовані на підвищення ефективності використання її структурних резервів та інституційного потенціалу.

Ці цілі, завдання та гіпотеза визначають комплексну логіку дослідження – від теоретичного осмислення природи інституційних ефектів інтеграції до кількісного моделювання їх впливу на структурну динаміку економіки. Вони спрямовані на формування науково обґрунтованої концепції, яка слугуватиме основою для розробки базисного механізму економічної перебудови України в умовах майбутнього повноправного членства в Європейському Союзі.

Досягнення мети зумовило застосування комплексу взаємодоповнюючих міждисциплінарних **методів дослідження**, який поєднує теоретичні та емпіричні методи, що забезпечує всебічну ідентифікацію інституційних і структурних ефектів реалізації конкурентних переваг України в умовах євроінтеграції. Теоретико-методологічну основу становлять системний та міждисциплінарний підходи до аналізу конкурентоспроможності в умовах європейської інтеграції. Емпірична частина дослідження базується на розробці моделі оцінювання ефектів реалізації конкурентних переваг у ключових секторах. Поєднання емпіричних і теоретичних методів забезпечило ґрунтовність висновків і практичну спрямованість рекомендацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галузеві резерви конкурентоспроможності України формуються навколо поєднання високотехнологічних і ресурсних секторів, які за умови повноцінної інтеграції до єдиного ринку ЄС можуть стати рушіями конвергенції з європейськими економіками. ІТ-сектор, що забезпечив експорт на рівні 6,45 млрд дол. США у 2024 р. (-4,2%; 37,4% загального експорту послуг) [11], залишається одним із найстійкіших сегментів економіки

завдяки людському капіталу та орієнтації на інноваційні послуги (штучний інтелект, військові технології, кібербезпека). Основними ринками залишаються США (37,2%) та ЄС (35,8%), що підкреслює високий ступінь диверсифікації експорту.

Промисловість (насамперед металургійна та машинобудівна, $\approx 7\%$ ВВП з урахуванням ланцюгів поставчань) знаходиться у фазі ресурсоощадної модернізації для виконання вимог *Green Deal* та механізму *CBAM*. *Транспортна галузь*, яка включає сухопутні та морські логістичні коридори, перевезла ≈ 97 млн т вантажів у 2024 р., а сумарно з моменту запуску «морського коридору» (серпень 2023 р.) обсяги *перевищили 100 млн т у лютому 2025 р.* [12].

За оцінками Світового банку [12, 13], структурна трансформація економіки України характеризується зміщенням наголосу на галузі з високою доданою вартістю (ІТ, агропереробка, оборонно-технологічний комплекс), які створюють мультиплікативний ефект зайнятості. Сукупний потенціал економічного відновлення оцінюється понад 500 млрд дол. США, з фокусом на зелених технологіях та людському капіталі.

Регіональні резерви підсилюють галузеві через локальну спеціалізацію. *Львівська область* лідерує в ІТ-кластері (Lviv IT Cluster), *Київський регіон* концентрує послуги високої доданої вартості, а *Донецька та Дніпропетровська* зберігають промисловий потенціал із перспективою релокації виробництв. Такі відмінності зумовлюють гетерогенність регіонального розвитку, що вимагає політики балансування та цифровізації для підвищення продуктивності [12].

Середній рівень інституційної зрілості секторів оцінюється приблизно у 65 балів зі 100, що свідчить про помірний але нерівномірний поступ гармонізації з *acquis communautaire* [14]. Найбільш просунутим є *цифровий сектор* (Глава 15): мобільний широкопasmовий доступ становить 81,6 підписок на 100 мешканців, а фіксований – 62 домогосподарства на 100; 93% дорослих мають базові цифрові навички [15]. Платформа *Diia* (118 послуг, понад 7 млрд транзакцій) є моделлю електронного врядування, хоча система захисту даних і кібербезпеки вимагає подальшого посилення.

Агропродовольчий сектор (понад 50% загального експорту, близько 24–25 млрд дол. США у 2024 р.) є ключовою ланкою ресурсної моделі розвитку та забезпечує близько 10% світового ринку зернових. Він демонструє поступ у наближенні до європейських стандартів якості та трасованості продукції, зокрема через впровадження Інтегрованої системи адміністрування та контролю (*IACS*) та підготовку системи ідентифікації земельних ділянок (*LPIS*) відповідно до Регламенту (ЄС) 2021/2116. В *агропродовольчому секторі* (Глава 11) рівень гармонізації становить 74% (+4%). У 2024 р. ухвалено законодавчі акти, які імплементують положення Регламентів ЄС щодо виноробства та запровадження системи *IACS* (закон № 3980-IX від 19.09.2024) і підготовку системи *LPIS*, що передбачає ідентифікацію земельних ділянок для моніторингу підтримки в рамках спільної сільськогосподарської політики ЄС. Такий рівень наближення є одним із найвищих

серед економічних кластерів Угоди про асоціацію [16].

Промисловість (Глава 27) здійснює перехід до стандартів *Green Deal* і *CBAM*, але потребує розширення НДДКР-інвестицій ($\approx 0,3\%$ ВВП у 2023 р.) та впровадження ресурсоощадних технологій. *Транспортний сектор* (мережі *TEN-T*, ініціатива *Solidarity Lanes*) розвиває логістичні коридори з ЄС, проте інфраструктурний дефіцит залишається системним обмеженням.

Європейська комісія та Світовий банк [13, 14] оцінюють загальний прогрес України приблизно у 70% *глав acquis*, але зазначають ризики у сфері верховенства права та антикорупційної політики ($\approx 3,8$ млрд грн виявлених неточностей у деклараціях, понад 100 кваліфікаційних оцінювань суддів). Для завершення інституційної адаптації до 2030 р. необхідно посилити координацію САП та НАБУ і збільшити частку НДДКР-видатків до 1–1,2% ВВП.

Інтеграція України до ЄС генерує три взаємопов'язані ефекти – торговельний, інвестиційний і технологічний.

✓ *Торговельний ефект*: після повної лібералізації торгівлі за DCFTA частка ЄС у зовнішньоторговельному обороті перевищила 50%, забезпечуючи зростання експорту та диверсифікацію ринків [14].

✓ *Інвестиційний ефект*: відновлення припливу прямих іноземних інвестицій з потенціалом покриття $\approx 1/3$ потреб реконструкції за рахунок приватного сектору [12; 13].

✓ *Технологічний ефект*: трансфер ноу-хау та цифровізація підвищують продуктивність праці на 15%, особливо в ІТ, аграрному та промисловому секторах [12].

У 2023 р. реальний ВВП зріс на 5,3%, інфляція становила 12,9%, а загальна підтримка ЄС перевищила ≈ 145 млрд євро (включно з 50 млрд євро за *Ukraine Facility*) [16]. Прогноз Світового банку [12] вказує на стабілізацію економіки у 2024–2026 рр. (+2–3% щороку) та прискорення до 5% у 2027 р. Водночас таке економічне зростання є *відновлювальним*: навіть за сценарію приросту ВВП визначеному Світовим Банком (табл.1) досягне лише $\approx 84\%$ від рівня 2021 р. Позитивом є зміна структури – від пасивного відновлення до інноваційної перебудови, де ІТ, агропереробка та оборонно-технологічний комплекс стають основними драйверами зростання. Водночас зберігаються ризики низької інвестиційної активності, інституційної інерції та регіональної асиметрії.

Аналіз динаміки в табл. 1 показує, що регіон ЕСА демонструє поступове відновлення після шоку війни – середній прогноз 2,4–3,7% (без РФ) на 2025–2027 рр. відображає стабілізацію та адаптивність економік із вищим інституційним потенціалом. Україна виступає прикладом резиліентності, але її поточне зростання має переважно відновлювальний характер: навіть за 5% зростання у 2027 р. реальний ВВП становитиме лише близько 84% рівня 2021 р. Позитивом є структурне переформатування – від сировинної моделі до інноваційної, з акцентом на ІТ, агропереробку, військові технології та зелену енергетику. Водночас залишаються виклики: низька капіталізація внутрішніх

інвестицій, регіональна асиметрія та інституційна інерція. Тому подальша конвергенція з Центральною Європою потребує прискорення реформ, повної

імплементції *acquis* та стабільного доступу до фінансування від ЄС і міжнародних партнерів.

Таблиця 1

Прогнозовані темпи зростання ВВП для регіонів Європи та Центральної Азії, 2022–2027 рр. (%)

Регіон / Країна	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Європа та Центральна Азія (ЕСА)	1,5	3,7	3,7	2,4	2,4	2,7
ЕСА без РФ	3,3	3,5	3,4	3,3	3,3	3,7
Центральна Азія (СА)	4,5	5,6	5,7	5,9	5,0	4,6
Центральна Європа (СЕ)	5,0	1,0	2,4	2,5	2,6	2,7
Східна Європа (ЕЕ)	-20,0	4,6	3,1	1,9	1,8	3,4
Південний Кавказ (SC)	7,3	3,8	5,7	3,7	3,3	3,1
Західні Балкани (WB)	3,5	3,5	3,6	3,0	3,1	3,6
Російська Федерація	-1,4	4,1	4,3	0,9	0,8	1,0
Туреччина	5,4	5,0	3,3	3,5	3,7	4,4
Польща	5,3	0,1	2,9	3,2	3,0	2,9
Україна	-28,8	5,5	2,9	2,0	2,0	5,0

Джерело: World Bank [12]

Європейська інтеграція України розгортається як комплексна трансформація, що поєднує торговельні, інвестиційні та технологічні ефекти. Згідно з моделлю Bruegel (2024 р.) [1], повна інтеграція України до Єдиного ринку ЄС здатна збільшити взаємну торгівлю на 40–140% до 2040 р., тоді як рівень ВВП на душу населення може зрости до ≈ 29 –38% від середнього показника восьми розвиненіших країн ЄС. Такі сценарні оцінки, що демонструють масштаб можливих синергій між інтеграційними каналами. В основі цього процесу – секторальна диверсифікація, зміцнення людського капіталу та інституційна зрілість.

Українська ІТ-галузь у 2024 р. забезпечила експорт послуг на $\approx 6,4$ млрд дол. США (-4,2% до 2023 р.), що становить близько 37% загального експорту послуг [17]. Галузь зберігає високу стійкість завдяки концентрації кваліфікованих кадрів і спеціалізації у сферах із високою доданою вартістю – розробці ПЗ, кібербезпеці, НДДКР та AI-аутсорсингу. Згідно з ІТУ (2025) [15], рівень цифрового розвитку України становить 0,632, що відповідає середньому рівню країн ЦСС. Водночас дані Мінцифри свідчать, що 93% дорослих уже опанували базові цифрові навички, але лише $\approx 38\%$ мають високий рівень цифрової грамотності, широта охоплення цифровими інструментами не гарантує їхньої глибокої інтеграції у виробничі та освітні процеси. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС передбачає гармонізацію правил DMA, DSA та NIS2, розвиток data-governance та участь у Digital Europe і Horizon Europe, що створює умови для приросту експорту ІТ-послуг до 8–10 млрд дол. США до 2030 р. і водночас потребує цілеспрямованих інвестицій у цифрову освіту та STEM-кадри [1, 3, 15].

Порівняльний аналіз економічних секторів демонструє, що ефекти інтеграції України до європейського економічного простору формуються нерівномірно. Їхня результативність визначається поєднанням інституційних передумов, доступу до ринків і здатності адаптуватися до європейських стандартів конкуренції. Сільське господарство залишається основним каналом

зовнішньоторговельної інтеграції. У 2024 р. агроекспорт України сягнув 24,7 млрд дол. США ($\approx 59\%$ загального експорту), забезпечивши близько 10% світового ринку зернових [17–18]. Рівень гармонізації аграрного *acquis* із політикою CAP становить $\approx 74\%$ [16]. Розбудова систем IACS та LPIS, упровадження аграрного реєстру та законодавства у виноградарсько-виноробній галузі відкривають можливість майбутнього доступу до інструментів CAP після вступу. Високий індекс виявленої порівняльної переваги ($RCA > 1$ для понад 180 товарних груп) підтверджує стабільну конкурентоспроможність, а фокус на *Green Deal* сприятиме переходу від сировинної моделі до переробної, із підвищенням доданої вартості та експортної ефективності [3].

Промисловий комплекс України зазнав значних втрат унаслідок війни – руйнування виробничих потужностей і логістичних ланцюгів призвели до скорочення частки обробної промисловості у ВВП. Водночас країна зберігає стратегічні позиції у металургії та видобутку критичних мінералів (титан, літій, галій). Україна мала високі виявлені порівняльні переваги в експорті металів і агропродуктів та близько 60% участі у глобальних ланцюгах доданої вартості до 2019 р. [3]. Поступова інтеграція до ETS і CBAM [14] стимулює інвестиції у «зелені» технології та підвищення енергоефективності. Довгострокова перспектива промисловості полягає у формуванні кластерів для критичних сировинних галузей, що допоможе поєднати економічну модернізацію з внеском у Європейський зелений курс [19].

У 2024 р. транспортна система України перевезла майже 100 млн т вантажів, а за півтора року функціонування «морського коридору» – понад 100 млн т [12]. Інтеграція до TEN-T та *Solidarity Lanes* забезпечила скорочення логістичних витрат, підвищення ефективності експорту та поживлення транзиту через Дунайсько-Чорноморський басейн. Поглиблення участі в Європейській транспортній спільноті й гармонізація з транспортним *acquis* ($\approx 60\%$) відкривають можливості

для мультимодальних інвестицій, що поєднують інфраструктуру з цифровими логістичними сервісами (*e-CMR*, електронні трейд-документи) [14].

Досвід країн ЦСЄ після вступу до ЄС показує, що ефекти конвергенції реалізуються через поєднання кохезійного фінансування, інституційних реформ і розвитку людського капіталу. У Польщі (2004 р.) ВВП на душу населення становив $\approx 51\%$ рівня ЄС на момент

вступу та досяг $\approx 78\%$ у 2023 р. [20]; у Румунії (2007 р.) – з $\approx 39\%$ до $\approx 76\%$ [22–25]; в Естонії (2004 р.) – з $\approx 58\%$ до $\approx 90\%$ [26]. Ці показники відображають 30–40 п.п. конвергенції за 15–20 років, що може слугувати орієнтиром для України. За оцінками *Bruegel* (2024 р.) [1], українська траєкторія конвергенції може досягти 29–38% до 2040 р. (базовий сценарій) або $\approx 45\%$ за умови повної реалізації потенціалу реформ (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна динаміка та структурні ефекти інтеграції країн ЦСЄ та України

Показник / Країна	На момент вступу до ЄС	Через 15–20 років після вступу	Ключові драйвери / ефекти	Джерела
Польща (2004)	ВВП на душу $\approx 51\%$ ЄС	$\approx 78\%$ (2023 р.)	Ефективне поглинання фондів, зростання промислового експорту, реформована інфраструктура	[20–21]
Румунія (2007)	$\approx 39\%$ ЄС	$\approx 76\%$ (2023 р.)	Урбанізація, розвиток ІТ-сектору, фондова підтримка регіонів, дефіцит адміністративної спроможності	[22–25]
Естонія (2004)	$\approx 58\%$ ЄС	$\approx 90\%$ (2023 р.)	Цифровізація, високий DESI, інтеграція в GVC, e-governance та інновації	[26–27]
Україна (прогноз)	$\approx 25\%$ (2021 р.)	29–38% (2040 р.) / $\approx 45\%$ з реформами	Розвиток ІТ та агропереробки, інституційна зрілість 65/100, імплементація <i>acquis</i> $\approx 81\%$	[1; 13; 14; 16]

Джерело: складено автором на основі мета-аналізу [1; 13; 14; 16; 17–27]

Конвергенція ВВП на душу населення у країнах ЦСЄ після вступу до ЄС становила в середньому 1,5–2% на рік. Для України аналогічна динаміка можлива за умови макроекономічної стабільності, прозорої адміністрації та збереження темпів цифрової трансформації, що забезпечить перехід від посткризового відновлення до сталого зростання.

Секторальна оцінка підтверджує, що найвищий потенціал конкурентоспроможності України зосереджений у двох модулях: 1) цифрова економіка та ІТ як ключовий інтеграційний мотор; 2) агропродовольчий сектор як експортний локомотив і джерело валютних резервів. Промисловість і транспорт поступово входять у фазу модернізації завдяки «зеленим» та інфраструктурним інвестиціям. Порівняння з ЦСЄ показує, що швидкість економічної конвергенції залежить не стільки від обсягів коштів, скільки від якості інституцій та здатності перетворювати інновації на продуктивність.

Результати дослідження підтверджують, що ефективна реалізація конкурентних резервів України у процесі європейської інтеграції потребує подолання інституційного розриву між формальною гармонізацією законодавства та реальною спроможністю економіки генерувати синергію розвитку. Встановлено, що ключовим чинником виступає цілеспрямована політика, яка синхронізує інституційні реформи зі структурною модернізацією у пріоритетних секторах, зокрема ІТ та агропродовольчому комплексі.

На основі емпіричного аналізу та порівняння з досвідом країн ЦСЄ доцільним є формування *Національного плану конкурентоспроможності 2026–2030*, побудованого на секторальному та регіональному бенчмаркінгу. Документ має ґрунтуватися на кількісно визначених цілях, співвіднесених із динамікою інтеграційних процесів, зокрема:

✓ *Для ІТ-сектора.* Поставлено ціль збільшити обсяг експорту послуг до 8–10 млрд дол. США до 2030 р., забезпечивши гармонізацію нормативного середовища з актами *DMA*, *DSA* та *NIS2*, а також підвищити частку висококваліфікованих кадрів із 38% до 60% за індексом цифрової грамотності.

✓ *Для агропродовольчого сектору.* Цільовим орієнтиром є доведення рівня гармонізації з *SAP* до понад 90% і збільшення частки переробленої продукції в агроекспорті на 15 п.п. Використання систем *IACS* та *LPIS* має стати інструментом як державного контролю, так і стимулювання виробників до підвищення ефективності.

Для досягнення визначених цілей пропонується створення механізму *фінансової синергії*, який поєднає ресурси фондів ЄС та приватних інвесторів у єдину систему проєктного фінансування з вимірюваним мультиплікативним ефектом. *Стратегічна мета* – мобілізувати ≈ 50 млрд. євро у формі грантів, кредитів та приватних капіталовкладень, скерувавши їх на три пріоритетні напрями: розвиток логістичних хабів TEN-T для інтеграції в європейську транспортну мережу; модернізацію обробної промисловості відповідно до вимог СВМ; розвиток *STEM-інфраструктури* як фундаменту інноваційного зростання.

Ключовим інструментом має стати публічна цифрова платформа моніторингу інвестиційних проєктів, інтегрована з КРІ Національного плану конкурентоспроможності. Такий формат забезпечить прозорість розподілу ресурсів, аналітичну оцінку ефективності кожного проєкту та підзвітність перед суспільством і партнерами ЄС.

Концептуально ця система повинна спиратися на європейську соціоекономічну модель, запропоновану К. Аугінгером, у якій конкурентоспроможність розглядається не як наслідок зниження витрат чи дерегуляції,

а як результат поєднання соціальної відповідальності, ефективного регулювання та інвестицій у знання, освіту й інновації. У межах підходу *Reformed European Model* Аугінгер наголошує, що якість інституцій і людського капіталу є визначальними передумовами динамічної конкурентоспроможності – здатності економіки підтримувати якісне, інклюзивне та екологічно збалансоване зростання у довгостроковій перспективі.

У цьому контексті інтеграція OLI-моделі Дж. Даннінга (Ownership–Location–Internalisation) дає змогу пов'язати макрорівневі структурні чинники з мікроекономічною поведінкою підприємств, пояснюючи, як

сама країна може конвертувати інституційні реформи та соціальні інвестиції у міжнародну інвестиційну привабливість. Поєднання цих двох рамок створює методологічну основу для оцінювання ефективності державної політики конкурентоспроможності, орієнтованої на якісне зростання. Для практичного застосування цієї інтегрованої моделі пропонується критеріальна матриця моніторингу конкурентних переваг України в умовах інтеграції до ЄС (табл. 3), яка відображає баланс інноваційного, інституційного та структурного вимірів динамічної конкурентоспроможності.

Таблиця 3

Критеріальна матриця моніторингу конкурентних переваг України в умовах інтеграції до ЄС

Критерій	Вага	Орієнтири до 2030 р.
Макроекономічний	25%	ВВП на душу населення $\geq 30\%$ від середнього ЄС-27; стабільне зростання $\geq 4\%$ щорічно; частка ЄС у зовнішній торгівлі $\geq 60\%$.
Інституційний	25%	Імплементация <i>acquis</i> $\geq 90\%$ за пріоритетними главами; індекс Rule of Law (WGI) у топ-50; ефективність НАЗК, НАБУ, САП.
Інноваційний	20%	ІТ-експорт $\geq 10\%$ ВВП; частка НДДКР $> 1,2\%$ ВВП; частка високотехнологічного експорту в GVC $\geq 15\%$.
Соціальний	15%	Індекс HDI $\geq 0,85$; охоплення STEM-освітою $\geq 35\%$ випускників; зменшення еміграції кваліфікованих кадрів на 30%.
Екологічний	15%	Частка ВДЕ в енергобалансі $\geq 25\%$; повна адаптація до СВМ; енергоємність ВВП $\leq 1,5$ від середнього ЄС.

Джерело: складено автором

Система повинна бути синхронізована з міжнародними рейтингами *IMD*, *WEF*, *EU Single Market Scoreboard* а її результати – публікуватися щорічно як офіційний індикатор структурної конкурентоспроможності України. На основі цих даних доцільно проводити корекцію державної економічної політики в режимі адаптивного управління.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що успішна реалізація конкурентних переваг України в процесі європейської інтеграції потребує не лише адаптації нормативного середовища, а й фундаментального переосмислення самої логіки цього процесу. Європейська інтеграція має розглядатися не як технократична процедура гармонізації законодавства, а як історичний шанс для цивілізаційного переходу – структурного оновлення інституційної архітектури та економічної моделі держави. Ключовим викликом постає глибинний інституційний розрив між формальним прийняттям норм *acquis communautaire* та реальною спроможністю національної економіки створювати стійкі синергії розвитку у межах єдиного ринку. Перспектива

України в ЄС визначатиметься не лише ступенем відповідності її правового поля європейським стандартам, а передусім здатністю сформувати власну модель конкурентоспроможності, що інтегрує аграрний сектор та високотехнологічний ІТ-кластер у єдиний ланцюг створення доданої вартості. Така трансформація потребує переходу від політики реактивної адаптації до стратегії архітектонічного розвитку – свідомого конструювання нових ринків, технологічних ніш і правил економічної взаємодії, де євроінтеграційний процес виступає каталізатором якісно нового типу зростання. Досвід країн ЦСЄ переконує, що реальна конвергенція можлива лише за умови синхронізації трьох системних векторів: інституційної якості, структурної модернізації та розвитку людського капіталу. Україна має забезпечити можливість для перетворення післявоєнного відновлення з процесу відтворювального зростання на етап цілеспрямованого формування економіки інновацій, технологічної інтеграції та інституційної стійкості, здатної не лише приєднатися до ЄС, а й стати одним із чинників його оновлення.

Список використаних джерел:

1. Darvas, Z., Dabrowski, M., Grabbe, H., Léry Moffat, L., Sapir, A., & Zachmann, G. (2024). Ukraine's path to European Union membership and its long-term implications. Bruegel Policy Brief, Iss. 05. URL: https://www.bruegel.org/system/files/2024-03/PB%2005%202024_2.pdf
2. Akhvlediani, T., & Movchan, V. (2024). The Impact of Ukraine's Accession to the EU Single Market : Sectoral Impacts and Implications for the EU. ICDS Policy Paper. URL: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/03/ICDS_Policy_Paper_The_Impact_of_Ukraines_Accession.pdf
3. Movchan, V. & Pindyuk, O. (2024). Ukraine's Future Competitiveness: Directions for Structural Shifts in Foreign Trade and Investment. wiiw Research Report, No. 6900. URL: <https://wiiw.ac.at/ukraine-s-future-competitiveness-directions-for-structural-shifts-in-foreign-trade-and-investment-dlp-6900.pdf>
4. Bendarzsevszkij, A. (2025). Impacts of Ukraine's Accession on the EU and its Member States. EUROPEUM Policy Brief. URL: https://www.europeum.org/wp-content/uploads/Ukraine-accession_tpaper_FINAL.pdf

5. Stefanishyna, O. et al. (2024). Merged Report: Ukraine's Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement in 2024. Government Office for Coordination of European and Euro-Atlantic Integration of Ukraine. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf>
6. Луньова Т. (2022). Оцінка конкурентоспроможності національної економіки України: Рейтинговий підхід. Економічний простір, № 181. С. 38-42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-6>
7. Бабець І.Г., Жабинець О.Й. (2022). Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників в умовах глобальних викликів: регіональний аспект. Бізнес Інформ, № 7. С. 4-10. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-7_0-pages-4_10.pdf
8. Антонюк Л.Л., Анапріюк К.А. (2023). Стратегічні пріоритети та ключові напрями конкурентного розвитку України в умовах глобальних економічних викликів. Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління, № 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-02-01>
9. Назарчук Т., Тюріна Н., Ковальчук В. (2023). Національний бренд як інструмент підвищення глобальної конкурентоспроможності країни у міжнародному середовищі. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, № 3(316). С. 4-10. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-4>
10. Новосад І.Ю., Панченко А.В. (2024). Стан і перспективи конкурентоспроможності ІТ-компаній на ринку послуг. Український журнал прикладної економіки та техніки, Т. 9, № 3. С. 61-70. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-61>
11. ІТ-експорт України у 2024 році: аналітика. (2024). DOU. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-in-2024/>
12. Europe and Central Asia Economic Update. (2025). World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/europe-and-central-asia-economic-update>
13. Ukraine Overview. (2025). World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>
14. Ukraine Report 2024. (2024). European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf
15. Ukraine Digital Development Country Profile. Version 3.0. (2025). ITU. URL: <https://surl.li/zawpzk>
16. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік.. КМУ. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-za-2024-rik.pdf>
17. Ukraine hits \$24.5 billion in agro-exports. (2025). Kyiv Independent. URL: <https://kyivindependent.com/ukraine-hits-24-5-billion-in-agro-exports-nearing-pre-war-levels-agriculture-ministry-reported/>
18. Ukraine earned USD 24.7 billion from agricultural exports in 2024. (2025). Media Center Ukraine. URL: <https://mediacenter.org.ua/second-highest-historical-record-ukraine-earned-usd-24-7-billion-from-agricultural-exports-in-2024/>
19. Navigating Industrial Policy (Transition Report 2024-25). (2024). European Bank for Reconstruction and Development. URL: <https://surl.li/hduqmg>
20. Poland: 2025 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Poland. Country Report No.2025/002. Washington, DC : IMF, (2025). URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2025/English/1polea2025002-print-pdf.ashx>
21. Hagemeyer, J. (2016). Productivity spillovers in the GVC: The case of Poland and the New EU Member States. EcoMod2016 9250. URL: <https://ideas.repec.org/p/ekd/009007/9250.html>
22. OECD Economic Surveys : Romania 2024. (2024). OECD. URL: <https://surl.li/jkfjtg>
23. Romania Systematic Country Diagnostic Update. (2023). World Bank. URL: <https://surl.li/maraie>
24. Crucitti, F., Lazarou, N.-J., Monfort, P., & Salotti, S. (2022). A cohesion policy analysis for Romania towards the 2021–2027 programming period. JRC Working Papers on Territorial Modelling and Analysis No. 06/2022. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Seville. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/265243/1/1807273962.pdf>
25. Marcu, L., Kandzija, T., & Dorotic, J. (2020). EU Funds Absorption : Case of Romania. Postmodern Openings, Vol. 11, Iss. 4. P. 41–63. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/download/3571/2637/10923>
26. OECD Economic Surveys : Estonia 2024. (2024). OECD. URL: <https://surl.li/tslnzv>

References:

1. Darvas, Z., Dabrowski, M., Grabbe, H., Léry Moffat, L., Sapir, A., & Zachmann, G. (2024). Ukraine's path to European Union membership and its long-term implications. Bruegel Policy Brief, Iss.05. Retrieved from: https://www.bruegel.org/system/files/2024-03/PB%2005%202024_2.pdf [in English].
2. Akhvlediani, T., & Movchan, V. (2024). The Impact of Ukraine's Accession to the EU Single Market : Sectoral Impacts and Implications for the EU. ICDS Policy Paper. Retrieved from: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/03/ICDS_Policy_Paper_The_Impact_of_Ukraines_Accession.pdf [in English].
3. Movchan, V., & Pindyuk, O. (2024). Ukraine's Future Competitiveness: Directions for Structural Shifts in Foreign Trade and Investment. wiiw Research Report, No. 6900. Retrieved from: <https://wiiw.ac.at/ukraine-s-future-competitiveness-directions-for-structural-shifts-in-foreign-trade-and-investment-dlp-6900.pdf> [in English].
4. Bendarzsevszkij, A. (2025). Impacts of Ukraine's Accession on the EU and its Member States. EUROPEUM Policy Brief. Retrieved from: https://www.europeum.org/wp-content/uploads/Ukraine-accession_tvpaper_FINAL.pdf [in English].

5. Stefanishyna, O. et al. (2024). Merged Report: Ukraine's Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement in 2024. Government Office for Coordination of European and Euro-Atlantic Integration of Ukraine. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf> [in English].
6. Lunova, T. (2022). Otsinka konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky Ukrainy: Reitynhovyi pidkhid [Assessment of the competitiveness of the national economy of Ukraine: Rating approach]. *Economic space*, No. 181. Pp. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-6> [in Ukrainian].
7. Babets, I.H., & Zhabynets, O.Y. (2022). Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vitchyznianskykh tovarovyrobnykiv v umovakh hlobalnykh vyklykiv: Rehionalnyi aspekt [Increasing the competitiveness of domestic producers in the face of global challenges: Regional aspect]. *Business forum*, No. 7. Pp. 4–10. Retrieved from: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-7_0-pages-4_10.pdf [in Ukrainian].
8. Antoniuk, L.L., & Anapriuk, K.A. (2023). Stratehichni priorytety ta kluchovi napriamy konkurentnoho rozvytku Ukrainy v umovakh hlobalnykh ekonomichnykh vyklykiv [Strategic priorities and key directions of Ukraine's competitive development in the face of global economic challenges]. *Problems of modern transformations. Series: economics and management*, No. 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-02-01> [in Ukrainian].
9. Nazarchuk, T., Tiurina, N., & Kovalchuk, V. (2023). Natsionalnyi brend yak instrument pidvyshchennia hlobalnoi konkurentospromozhnosti krainy u mizhnarodnomu seredovyschi [National brand as a tool for increasing the global competitiveness of a country in the international environment]. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. Vol. 3(316). Pp. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-316-2-4> [in Ukrainian].
10. Novosad, I.Y., & Panchenko, A.V. (2024). Stan i perspektyvy konkurentospromozhnosti IT-kompanii na rynku posluh [The state and prospects of competitiveness of IT companies in the services market]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, Vol. 9. No. 3. Pp. 61–70. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-61> [in Ukrainian].
11. IT-eksport Ukrainy u 2024 rotsi: analityka [IT exports of Ukraine in 2024: analytics]. (2024). DOU. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-in-2024/> [in Ukrainian].
12. Europe and Central Asia Economic Update. (2025). World Bank. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/europe-and-central-asia-economic-update>
13. Ukraine Overview. (2025). World Bank. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>
14. Ukraine Report 2024. (2024). European Commission. Retrieved from: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf
15. Ukraine Digital Development Country Profile. Version 3.0. (2025). ITU. Retrieved from: <https://surl.li/zawpzk>
16. Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom za 2024 rik [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2024]. (2024). Cabinet of Ministers of Ukraine. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-za-2024-rik.pdf>
17. Ukraine hits \$24.5 billion in agro-exports. (2025). Kyiv Independent. Retrieved from: <https://kyivindependent.com/ukraine-hits-24-5-billion-in-agro-exports-nearing-pre-war-levels-agriculture-ministry-reported/>
18. Ukraine earned USD 24.7 billion from agricultural exports in 2024. (2025). Media Center Ukraine. Retrieved from: <https://mediacenter.org.ua/second-highest-historical-record-ukraine-earned-usd-24-7-billion-from-agricultural-exports-in-2024/>
19. Navigating Industrial Policy (Transition Report 2024-25). (2024). European Bank for Reconstruction and Development. Retrieved from: <https://surl.li/hduqmg>
20. Poland: 2025 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Poland. Country Report No. 2025/002. Washington, DC : IMF, (2025). International Monetary Fund. Retrieved from: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/CR/2025/English/1polea2025002-print-pdf.ashx> [in English].
21. Hagemeyer, J. (2016). Productivity spillovers in the GVC: The case of Poland and the New EU Member States. *EcoMod2016 9250*. Retrieved from: <https://ideas.repec.org/p/ekd/009007/9250.html> [in English].
22. OECD Economic Surveys : Romania 2024. (2024). OECD. Retrieved from: <https://surl.li/jkfjtg>
23. Romania Systematic Country Diagnostic Update. (2023). World Bank. Retrieved from: <https://surl.li/maraie>
24. Crucitti, F., Lazarou, N.-J., Monfort, P., & Salotti, S. (2022). A cohesion policy analysis for Romania towards the 2021–2027 programming period. JRC Working Papers on Territorial Modelling and Analysis No. 06/2022. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Seville. Retrieved from: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/265243/1/1807273962.pdf> [in English].
25. Marcu, L., Kandzija, T., & Dorotic, J. (2020). EU Funds Absorption : Case of Romania. *Postmodern Openings*, Vol. 11, Iss. 4. Pp. 41–63. Retrieved from: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/download/3571/2637/10923> [in English].
26. OECD Economic Surveys : Estonia 2024. (2024). OECD. Retrieved from: <https://surl.li/tslnzv>

Дата надходження статті: 08.01.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 22.01.2026 р.